

Přeložil Jan Hokeš

Translation and afterword © Jan Hokeš, 2012

ISBN 978-80-7432-195-5

Ktaadn

Jednatřicátého srpna roku 1846 jsem se vydal z Concordu v Massachusetts a vlakem a parníkem se dopravil do Bangoru, odkud jsem pokračoval dále do divokých lesů státu Maine se záměrem doprovodit jednoho svého příbuzného,¹ který se v Bangoru zabýval obchodem se dřevem, až k přehradě na západním rameni Penobscotu, o jejíž koupi měl zájem. Z tohoto místa, které leží zhruba sto mil po řece nad Bangorem, třicet mil od houltonské vojenské silnice a pět mil od posledního srubu, jsem chtěl podniknout výpravu na přibližně třicet mil vzdálenou horu Ktaadn, druhou nejvyšší horu v Nové Anglii,² a k některým jezerům na řece Penobscot, ať už sám nebo s někým, kdo by se tam ke mně přidal. V tomto období, kdy už neprobíhá těžba dřeva, je neobvyklé najít tak daleko v lesích dřevorubeckou základnu, a tak jsem rád využil toho, že tu zrovna pracovala skupina mužů, kteří napravovali škody napáchané na jaře velkou vodou. Na Ktaadn se lze snadněji a přímější trasou dostat na koni a pěšky ze severovýchodní strany po aroostoocké cestě a podél řeky Wassataquoik – v tom případě ale člověk vidí mnohem méně divočiny, nezahledne nic z nádherné jezerní a říční scenérie a nezíská zkušenosti z plavby v *batteau* a z lodnického života. Měl jsem štěstí i na roční období, protože v létě cestování v lesích téměř znemožňují myriády muchniček, komárů a pakomárců neboli „neviditelek“, jak jim říkají Indiáni, ale touto dobou už jejich panování téměř skončilo.

Na horu Ktaadn, jejíž indiánský název znamená „nejvyšší zem“, běloši poprvé vystoupili v roce 1804. Roku 1836 ji zdolal

profesor J. W. Bailey z West Pointu,³ v roce 1837 státní geolog dr. Charles T. Jackson⁴ a v roce 1845 dva mladí muži z Bostonu. Ti všichni podali o svých výpravách svědectví. Od té doby, co jsem tam byl já, se na tuto horu vydaly další dvě nebo tři skupiny, jež se o své zážitky také podělily. Kromě výše zmíněných vystoupilo na Ktaadn jen velice málo lidí, a to i z řad zálesáků a lovců, a ještě dlouho potrvá, než se tímto směrem povalí příliv módního cestování. Hornatá oblast státu Maine se rozprostírá sto šedesát mil severovýchodně od okraje White Mountains k pramenům řeky Aroostook a je zhruba šedesát mil široká. Divoká či neosídlená část této oblasti je mnohem rozsáhlejší. Pouhé několikahodinové putování tímto směrem tudíž zvědavého cestovatele zavede na hranici prastarého a zřejmě ve všech ohledech zajímavějšího lesa, než k jakému by se dostal, kdyby urazil tisíc mil na západ.

Dopoledne příštího dne, v úterý 1. září, jsme se s mým společníkem vypravili bryčkou z Bangoru proti proudu řeky s tím, že o den později večer nás u nějakých šedesát mil vzdáleného Mat-tawamkeag Pointu doženou další dva bangorští obyvatelé,⁵ kteří se rozhodli, že se k naší výpravě na Ktaadn přidají. Oba jsme měli tornu nebo brašnu s nezbytným vybavením a oblečením a můj společník si s sebou vzal pušku.

Ve vzdálenosti necelých dvanácti mil od Bangoru jsme pro-jeli vesnicemi Stillwater a Oldtown, vybudovanými u vodopádů na řece Penobscot, které jsou hlavním zdrojem síly proměňující mainské lesy v dřevo. Přímo na řece stojí pily, u nichž se ve všech ročních obdobích kupí ve vodě kmeny druhdy zelených stromů, nyní již dávno bílých (spíše než jako čerstvě napadaný sníh bych měl říct jako čerstvě připravené klády), jež se o sebe drsně odírají a stávají se pouhým řezivem. Zde vznikají naše prkna o síle jednoho, dvou a tří palců a pilař vyznačuje místa, která rozhodují o osudu mnoha pokácených lesů. Skrze toto více či méně hrubé ocelové řešeto je šípovitý mainský les – z kraje kolem hory Ktaadn, jezera Chesuncook a horních přítoků řeky Saint John – nelítostně proséván, až z něho vyjde v podobě fošen, desek, latí a šindelů (jaké už dokáže odnést

vítr), které pak lze dále zmenšovat, dokud nezískají potřebný rozměr. Představte si vejmutovku stojící na břehu jezera Chesuncook, jejíž větve sténají pod náporem větrů ze všech stran a každíčká jehlice se chvěje ve slunečním svitu – a představte si, jak si asi stojí teď, prodaná sirkárně New England Friction-Match Company! Jak jsem se dočetl, nacházelo se v roce 1837 na řece Penobscot a jejích přítocích nad Bangorem dvě stě padesát pil, větší část z nich přímo v této oblasti, a vyráběly dvě stě milionů stop prken ročně. K tomu je třeba připočíst dřevo z kraje u Kennebecu, Androscogginu, Saca, Passamaquoddy a dalších řek. Není divu, že tak často slyšíme o lodích obklopených plovoucími kládami z mainských lesů a uvězněných na týden u zdejšího pobřeží. Zdá se, že posláním lidí tu je v roli jakýchsi neposedných démonů co nejrychleji vypudit lesy pryč z kraje, z každé odříznuté, bobry obývané bažiny a všech horských úbočí.

V Oldtownu jsme zašli do výroby lodí zvaných *batteau*, jejichž výroba pro plavbu po řece Penobscot je zde celkem významným odvětvím, a prohlédli jsme si několik z těch, které měli na skladě. Jde o lehké a pěkně tvarované lodě určené pro plavbu v peřejích a kamenitých tocích a pro přenášení na ramenou po dlouhých portážích.⁶ Měří dvacet až třicet stop na délku a pouze čtyři až čtyři a půl stopy na šířku. Oba konce vy-bíhají do špičky jako u kánoe, byť nejširší jsou tyto lodě vpředu na dně a dosahují sedm nebo osm stop nad hladinu, aby co nejsnáze klouzaly přes kameny. Vyrábějí se tak, aby byly velice lehké; každý bok tvoří jen dvě prkna obvykle připevněná k několika lehkým kolenovým výztuhám z javoru nebo jiné tvrdé dřeviny, ale vnitřek se skládá z nečistšího a nejširšího vejmutovkového dřeva, jehož se hodně vyplývá, neboť dno je dokonale ploché, a to nejen na šířku, ale i na délku. Po dlouhém používání se loď někdy i ohne a lodníci ji pak otočí a vyrovnají pomocí závaží umístěných na obou koncích. Bylo nám řečeno, že na kamenech se *batteau* opotřebuje za dva roky, nebo často i během jediné cesty, a prodává se za čtrnáct až šestnáct dolarů. V názvu této bělošské kánoe bylo cosi svěžího, co mým ušim znělo jako divoká hudba a co mi připomnělo Charlevoixe⁷ a ka-

nadské *voyageury*.⁸ *Batteau* – plavidlo obchodníků s kožešinami – je jakýmsi křížencem kánoe a lodě.

Zdejší přívozem jsme projeli kolem indiánského ostrova. Když jsme odráželi od břehu, všiml jsem si malého, ošuntělého Indiána, který vypadal jako prادلena (Indiáni obvykle mívají vzhled skleslé dívky, jež pláče nad rozlitým mlékem) z kraje „nahore na řece“, jak přistál na oldtownské straně u obchodu s potravinami a poté, co vytáhl svou kánoi nahoru, vzal do jedné ruky balíček kůží, do druhé prázdnou bečku či půlbarelový soudek a škrábal se s nimi nahoru po svahu. Tento obraz dobře symbolizuje dějiny Indiánů, tedy dějiny jejich vymírání. V roce 1837 zbývalo z tohoto kmene 362 živých duší. Onoho dne vypadal ostrov opuštěně, přesto jsem ale mezi domy oprýskanými větrem a deštěm zpozoroval několik nových, jako by si tento kmen stále ještě dělal choutky na život. Celkově však působily pochmurným dojmem omšelých, opuštěných stavení: samé kůlny a dřevníky, nikoliv usedlosti – dokonce ani indiánské usedlosti. Místo toho šlo spíše o neusedlosti, neboť život jejich obyvatel se odehrává *domi aut militiae*, doma či v boji, nebo teď spíše *venatus*, tedy na lovu, přičemž většinou se jedná o druhý zmíněný případ. Jediná budova, která se jevila jako upravená, byl kostel, jenž však nebyl dílem Abenakiů,⁹ nýbrž Říma. Jako kanadský vypadal možná dobře, ale jako indiánský uboze. Kdysi šlo o mocný kmen, nyní však u nich přišla do módy politika. Napadlo mě dokonce, že řada vigvamů s tančícími válečníky a zajatcem u mučednického kůlu by působila úctyhodněji než tento výjev.

Přistáli jsme v Milfordu a pokračovali dál bryčkou podél východního břehu Penobscotu, přičemž jsme měli víceméně stálý výhled na řeku a indiánské ostrovy, jež na ní leží. Indiáni si totiž uchovali všechny ostrovy až po Nickatow u ústí východního ramene Penobscotu. Obecně skýtají zdroje hodnotného dřeva a prý je na nich lepší půda než na sousedních březích. Tok řeky se jevil jako mělký a kamenitý a narušovaly jej peřeje, které se čerily a blyštěly na slunci. Na chvíli jsme zastavili a pozorovali orlovce říčního, jak se z velké výšky, rovně jako šíp, řítí střemhlav dolů za rybou, ale tentokrát svou kořist minul. Cestovali

jsme teď po houltonské silnici, po níž kdysi pochodovala vojska na Martův vrch, byť ne, jak se ukázalo, na Martova *pole*.¹⁰ V těchto místech je to hlavní a také téměř jediná cesta – je rovnější a lépe vybudovaná a udržovaná než téměř kterákoliv jiná. Všude jsme viděli známky velké povodně – tu stál jeden dům nakřivo, jiný zase tam, kde druhého dne přistál, a další vypadal, jako by byl promáčený a jeho základy se dosud větraly a sušily. Podél cesty ležely roztroušené klády se značkami všemožných majitelů a někdy se znaky toho, že posloužily jako mosty. Přejeli jsme přes Sunkhaze (indiánský název připomínající léto),¹¹ Olemmon, Passadumkeag a další řeky, které se na mapě jevily výraznější než nyní ve skutečnosti. U Passadumkeagu jsme objevili něco, co tento název ani trochu nenaznačuje,¹² a sice seriózní politiky, tedy bělochy, kteří netrpělivě vyčkávali, jak asi dopadnou volby. Mluvili rychle, tlumenými hlasy a – člověk si nemohl pomoci, aby to tak na něj nepůsobilo – s jakousi strojenou vážností. Téměř se nezdržovali představováním – ke každé straně kočáru si stoupl jeden a snažili se co nejméně slovy vyjádřit co nejvíc, neboť viděli, jak netrpělivě drží kočí bič, ale výsledkem vždy bylo slovy oplývající, avšak nevalné sdělení. Zdálo se, že se tu konaly a ještě budou konat schůze – nastane vítězství i porážka: někoho možná zvolí, někoho ne. Jakýsi úplně cizí muž stojící v šeru u našeho kočáru dokonce svými výroky, jež pronášel obřadně a s narůstající přesvědčivostí, jak v něm samém přesvědčení ubývalo, vyděsil koně. Takovýto dojem tedy řeka Passadumkeag na mapě nevzbuzovala. Při západu slunce, poté co jsme na chvíli opustili silnici u řeky, abychom si zkrátili cestu, jsme dojeli do Enfieldu, kde jsme se zastavili na noc. Připadalo mi, že i toto město, jež dostalo vlastní název, se řadí k většině pojmenovaných míst u téže cesty, která jsou – zde uprostřed bezejmenné divočiny, nezačleněné do žádné obce – jedno za osmnáct a druhé bez dvou za dvacet. U domu nejstaršího usedlíka v kraji jsem si ale povšiml rozlehlého ovocného sadu se zdravými a dobře rostlými jabloněmi, které zrovna rodily, avšak pouze plané ovoce, a jelikož se jim nedostávalo štěpování, byly poměrně bezcenné.¹³ A takhle se

to má všeobecně v celé oblasti níže po proudu řeky. Kdyby se sem nějaký hoch z Massachusetts na jaře vydal s bednou plnou vybraných roubov a se štěpovacími nástroji, dobře by si vydělal a místním osadníkům by tím navíc prokázal laskavost.

Dalšího dne ráno jsme projeli vysoko položenou a kopcovitou krajinou, z níž se nám naskytl výhled na nádherné, čtyři až pět mil dlouhé jezero Cold-Stream, a u Lincolnu – pětáctyřicet mil od Bangoru – jsme se opět napojili na houltonskou cestu, které se zde říká vojenská. Lincoln je na tento kraj poměrně velké město – nejvýznamnější na sever od Oldtownu. Dozvěděli jsme se, že na jednom zdejších indiánském ostrově stojí několik vigvamů, a tak jsme opustili koně a vůz a vydali se půl míle pěšky lesem k řece, abychom se pokusili sehnat průvodce pro výpravu na Ktaadn. Indiánské příbytky – malé chatrče – se nám podařilo nalézt teprve po delším hledání v odlehlém místě, jež tvořilo neobyčejně klidnou a krásnou scenérii a kde řeku lemovaly malebné louky a půvabné jilmy. Na ostrov jsme dopluli na kánoi, již jsme objevili na břehu. Poblíž místa, na němž jsme přistáli, seděla na kameni ve vodě deseti- až dvanáctiletá indiánská dívka, která tam na slunci prala a přitom si broukala či naříkavým hlasem zpívala jakýsi domorodý nápěv. Na břehu ležel bodec na lososy, vyrobený pouze ze dřeva – takové nástroje Indiáni zřejmě používali před příchodem bělochů. K jedné straně jeho špičky byl přivázán pružný dřevěný díl, jenž se prosmýkne a stáhne kolem ryby – trochu připomínal zařízení pro uchycení vědra na konci bidla nad studnou. Když jsme přišli k nejbližšímu domu, vrhl se na nás tucet psů, kteří vzhledem připomínali vlky a možná byli přímými potomky starých indiánských psů, o nichž se první *voyageuři* zmiňují jako o „jejich vlčích“. Myslím, že tomu tak skutečně bylo. Brzy se objevil obyvatel domu, v ruce dlouhou hůl, s níž odháněl psy, a dal se s námi do hovoru. Byl to statný, ale nechápavý a umaštěný chlapík, jenž nám na naše otázky liknavě odpověděl – jako by se snad jednalo o první podstatnou věc, kterou měl ten den na práci –, že dva Indiáni, totiž on a ještě jeden, mají v plánu před polednem vyrazit „proti proudu“. A kdo že je ten druhý? Louis Neptune, který bydlí vedle. Inu, pojďte

tedy společně za Louisem. Dostalo se nám téhož přijetí ze strany psů a pak se objevil Louis Neptune – malý, šlachovitý muž se zkrabatělým a vrásčitým obličejem. Zdálo se však, že je z těch dvou tím důležitějším, a vzpomněl jsem si, že právě on doprovázel Jacksona na Ktaadn v roce 1837. Zatímco druhý Indián postával vedle, položili jsme Louisovi stejné otázky a získali tytéž informace. Vypadalo to, že se chystají vydat nejspíše v poledne ve dvou kánoích směrem k jezeru Chesuncook, kde chtějí měsíc zůstat a lovit losy. „Nuže, Louisi, dejme tomu, že dorazíte k Pointu [k Pěti ostrovům přímo pod Mattawamkeagem], utábořte se tam a my čtyři půjdeme zítra pěšky proti proudu západního ramene Penobscotu a počkáme tam na vás u přehrady nebo na druhé straně. Vy nás doženete buď zítra, nebo pozítří a vezmete nás do kánoí. My počkáme na vás, vy na nás. Za vaši námahu vám zaplatíme.“ „Jo!“ odvětil Louis. „Můžete třeba vzít zásoby pro všechny – vepřový a chleba – a tak nám zaplatit.“ Pak dodal: „Já jistě dostat losa,“ a když jsem se ho zeptal, jestli si myslí, že nám Pomola¹⁴ dá svolení, abychom vystoupili nahoru, odvětil, že musíme na vrcholu ukrýt láhev rumu – on sám jich tam prý už zanechal hodně, a když je pak hledal, všechen rum byl pryč. Vylezl tam již dvakrát či třikrát a ukládal pod kameny listiny – v angličtině, němčině, francouzštině a jiných jazycích.¹⁵ Oba muži měli na sobě lehké košile a kalhoty, jaké u nás za teplého počasí nosívali dělníci. Do svých příbytků nás nepozvali a jednali s námi venku. Opustili jsme tedy Indiány a říkali si, jaké máme štěstí, že se nám podařilo obstarat si takové průvodce a společníky.

Podél cesty stálo jen málo domů, i když se odtamtud zcela nevytratily, jako by zákon, podle něhož se lidé po zemi šíří, byl velmi přísný a nedal se beztretně či jen z nicotných důvodů porušit. Nacházely se zde dokonce zárodky jedné dvou vesnic, jež se právě začínaly rozrůstat. Cesta samotná vynikala mimořádnou krásou. Po stranách ji lemovaly jehličnaté stromy, z nichž mnohé jsou u nás vzácné – útlé, nádherné modřiny, zervavy, smrky černé a jedle balzámové –, které dosahovaly výšky od několika palců až po mnoho stop a vyrůstaly z úhledných,

splaveninami zúrodněných travnatých ploch táhnoucích se souvisle podél cesty, jež tak na některých místech získávala vzhled jakéhosi dlouhého vstupního dvora. Z obou stran to však byl jen krůček do ponuré divočiny, kam lidská noha dosud nevkročila a do jejíž propletené změti živých, padlých a tlejících stromů snadno pronikne pouze jelen, los, medvěd a vlk. Houltonským spřežením zde jízdu zpříjemňovaly dokonalejší stromy, než jakými se může chlubit jakákoliv předzahrádka.

Kolem poledne jsme dorazili k řece Mattawamkeag, kam to z Bangoru – cestou, jíž jsme jeli my – bylo šestapadesát mil, a ubytovali jsme se v hojně navštěvovaném hotelu přímo u houltonské silnice, kde staví dostavník. Přes Mattawamkeag zde vede robustní krytý most postavený, mám dojem, před nějakými sedmnácti lety. Dali jsme si oběd, jehož první chod sestával – stejně jako u snídaní a večerí v hostincích u této cesty – z různých druhů sladkých koláčů poskládaných v nepřetržitě řadě od jednoho konce stolu k druhému. Myslím, že mohu bez přehánění říci, že tam před nás dva postavili sadu deseti či dvanácti takovýchto talířů. Vysvětlovali to tím, že když dřevorubci přijdou z lesů, kde se jim těchto pamlsků téměř vůbec nedostává, prahnou po koláčích, dortech a podobných sladkostech, a tak zde *nabídka* uspokojuje *poptávku*. Nabídka vždy odpovídá poptávce a těmto hladovým mužům dosti záleží na tom, aby za své peníze obdrželi příslušnou protihodnotu. Než dojedou do Bangoru, jejich strava se bezpochyby opět vyváží, přičemž v Mattawamkeagu se z ní vytratí drsná příchuť. Tvrdím, že poté, co zdoláte onu první linii složenou ze sladkých koláčů – ač se tak může dít s lacinou filosofickou lhůstevností –, musíte vzít útokem vše, co se nachází za nimi a o čemž nechci ani naznačit, že by snad bylo podáváno v nedostatečném množství či kvalitě a nedokázalo tak uspokojit poptávku nikoliv lesních, ale městských lidí po zvěřině a vydatné venkovské stravě. Po obědě jsme se prošli ke špici, již tvoří soutok dvou řek a kde se prý odehrála dávná bitva mezi Východními Indiány¹⁶ a Mohawky, a důkladně jsme tam pátrali po indiánských relikviích, přestože muži ve výčepu nikdy o žádných neslyšeli. Našli jsme

však pouze několik odštěpků z kamene na výrobu šípových hrotů, špičky hrotů, jednu malou olovenou kulku a barevné korálky, jež zřejmě pocházely z raných dob obchodníků s kožešinami. Řeka Mattawamkeag zde v tomto období byla pouhým, byť širokým korytem plným kamenů a mělčin, takže se ve vysokých botách dala překonat téměř suchou nohou, a jen stěží jsem dokázal uvěřit svému společníkovi, když mi řekl, že se po ní plavil padesát nebo šedesát mil proti proudu v *batteau* skrze daleké a dosud nekácené lesy. Nyní by *batteau* téměř nezakotvila ani v jejím ústí. V zimě se zde na dohled od hostince loví jeleni a karibu.

Ještě než přicestovali naši přátelé, zajeli jsme si po houltonské silnici do sedm mil vzdáleného Molunkusu k ústí aroostocké cesty. V lesích tam stojí prostorný hostinec zvaný Molunkus House, který provozuje jistý Libbey a jehož sál vypadá, jako by byl určen pro tancovačky a vojenská cvičení. V téhle části světa se nenašla žádná jiná stopa po člověku než tento obrovský šindelový palác, který však občas bývá plný pocestných. Z verandy hostince jsem se podíval za roh na aroostockou cestu, u níž nebyla v dohledu žádná mýtina. Toho večera se po ní odvážně vydal jakýsi člověk v primitivním a originálním povoze, jenž by se snad dal nazvat povozem aroostockým – tvořilo jej pouhé sedadlo, pod kterým se kolébal vůz, na něm pár zavazadel a spící pes, jenž je hlídal. Vozka se zvesela nabídl, že komukoliv v kraji, kam směřuje, od nás vyřídí vzkaz. Tuším, že kdybyste došli až na konec světa, našli byste i tam někoho, kdo cestuje ještě dál, jako by jen vyrážel za soumraku k domovu, a kdo by měl před odjezdem poslední slovo. Dokonce i zde byl drobný obchodník, který svou prodejnu – rozhodně nijak velkou – provozoval v jakési bedně umístěné naproti pod cedulí s nápisem Molunkus. Jeho obchod vypadal jako komora patentované váhy na seno.¹⁷ Co se týkalo jeho obydlí, mohli jsme se pouze dohadovat, kde asi stojí, ale možná přebýval v molunkuském hostinci. Zahlédl jsem ho ve dveřích obchodu, který byl tak malý, že kdyby nějaký pocestný naznačil, že do něho vstoupí, musel by majitel vylézt zadem a o svém zboží – uskladněném ve sklepech či

spíše objednaném a dosud nedošlém – hovořit se zákazníkem zpod okna. Kdybych nezačal přemýšlet, jak to s ním asi dopadne, zašel bych dovnitř, neboť jsem cítil velké nutkání něco nakoupit. Den předtím jsme zavítali do obchodu naproti hostinci, u něhož jsme zastavili. Byl to titěrný počátek podniku, který se jednou v budoucím městě rozroste do firmy vlastněné několika společníky – již nyní to byla firma „Kdosi & spol.“, jméno už si nepamatuji. Z vnitřku přílehlého domu vyšla žena – „Kdosi & spol.“ byli totiž na pasece – a prodala nám kapsle do pušek s hladkou i drážkovanou hlavní, přičemž znala jejich ceny a vlastnosti a věděla, kterým dávají lovcům přednost. V malém rozsahu zde měli od všeho něco k uspokojení potřeb a tužeb života v lesích – zboží vybrané s veškerou péčí a domů dopravené na voze nebo v rohu korby houltonského povozu. Připadalo mi však, že ačkoliv v těchto místech dosud nežijí téměř žádní usedlíci, převládají zde jako obvykle dětské hračky – psi a kočky, s nimiž si lze zaštekát a zamňoukat, a trumpetky, na něž se dá troubit. Jako by se snad děti narozené v mainských lesích mezi borovými šíškami a jalovcovými bobulemi neobešly bez cukrových figurek nebo skákačů,¹⁸ jaké má mladý Rothschild.

Mám dojem, že u cesty do sedm mil vzdáleného Molunkusu stál pouze jeden dům. U něho jsme přešli přes plot na nové, bramborami osázené pole, u něhož ještě mezi vrchy hořely klády, a když jsme vytáhli ze země natě, objevili jsme dosti velké, téměř zralé brambory, které tu rostly skoro jako plevel a s nimiž se mísily tuříny. Zdejší způsob mýcení a sázení spočívá ve vykácení stromů a spálení všeho, co se spálit dá, přičemž zbytek se pak rozřeže na vhodnou délku, skouli na hromady a znovu zapálí. Poté se tam, kde se mezi pařezy a zuhelnatělými kládami lze dostat k půdě, s pomocí motyky jako první plodina zasázejí brambory. V počátečním roce postačí namísto hnoje popel a pole není nutné okopávat. Na podzim se klády opět rozřežou, svalí na hromady a spálí a tak to jde dál, dokud se půda nevyčistí. Zanedlouho je připravena na osetí obilím a na proměnu v pastvinu. Ať si kdo chce vykládá o chudobě a těžkém životě ve městech – nemůže si snad přistěhovalec, jenž si

mohl dovolit zakoupit jízdenku do New Yorku či Bostonu, připlatit pět dolarů za cestu sem (já jsem za 250 mil dlouhou plavbu z Bostonu do Bangoru dal všeho všudy tři), zbohatnout, jak se mu zachce, jelikož půda nestojí v podstatě nic a dům pořídíte pouze za cenu práce s jeho stavbou, a začít zde po vzoru Adama nový život? Pokud bude i nadále rozlišovat mezi chudobou a bohatstvím, nechť si ihned nechá zbudovat užší, podzemní příbytek, v němž spočine navždy.

Když jsme se vrátili do Mattawamkeagu, byl tam už odstavený houltonský dostavník a jakýsi člověk z kanadské provincie se svými otázkami před Yankeei projevoval jako neznalý poměrů. Ptal se, proč tu kanadská měna nemá stejnou hodnotu jako dolar, když americká měna platí ve Frederictonu¹⁹ – ačkoliv tohle byl možná celkem rozumný dotaz. Na základě toho, čeho jsem byl svědkem dále, mi připadalo, že onen muž se v tu chvíli ukázal jako jediný opravdový Jonathan neboli hrubý venkovský balík, jenž za svými podnikavými sousedy zaostával natolik, že ani netušil, na co se jich má ptát. Nikdo z těch, kdo mají sklony k politice, vyřezávání ze dřeva²⁰ a rychlému cestování jako Yankeeové, a za nimiž jejich rodná vlast pokulhává, co se týče různorodosti jejich myšlenek a vynálezů, si nemůže dlouho udržet provinční povahu. Samotný praktický talent a jeho uplatnění je zaručeným a rychlým prostředkem duševního rozvoje a nezávislosti.

Na stěně v hostinci viselo poslední vydání Greenleafovy mapy státu Maine, a jelikož jsme neměli žádnou kapesní verzi, rozhodli jsme se obkreslit si její část zobrazující zdejší jezerní krajinu. Namočili jsme tedy chomáč koudelky v lampě, na voskovaném ubruse jsme olejem potřeli list papíru a v dobré víře si, s pečlivou snahou zachytit obrysy na mapě zobrazených domnělých jezer, obkreslili cosi, co se později ukázalo být spletí omylů. Jediná mapa tohoto kraje, o níž vím, že si svůj název zaslouží, je mapa státních pozemků Maine a Massachusetts. Zrovna když jsme se zabývali touto činností, dorazili naši přátelé. Na Pěti ostrovech viděli hořet oheň našich Indiánů, a tak jsme došli k závěru, že je vše v pořádku.

Druhý den jsme si časně zrána navlékli rance a připravili se na pochod proti proudu západního ramene Penobscotu. Můj společník ještě předtím vypustil svého koně na týden až deset dní na pastvinu, přičemž usoudil, že trocha čerstvé trávy a tekoucí voda mu prospějí stejně jako jeho majiteli zálesácká strava a účinky nově poznaného kraje. Přeskočili jsme jakousi ohradu a vydali se po neztetelné stezce vzhůru po severním břehu Penobscotu. Dál už nevedla žádná cesta. Jedinou silnicí zde byla řeka a příštích třicet mil člověk narazil pouze na půl tuctu srubů nalepených na jejích březích. Po obou stranách se do dále prostírala zcela neobydlená divočina, táhnoucí se až do Kanady. Tímto územím dosud neprošel jediný kůň či kráva ani neprojel žádný vůz. Dobytek a těch pár objemných věcí, jež používají dřevorubci, se nahoru dopravuje v zimě po zamrzlé hladině a potom, ještě než se ledy začnou lámat, stejnou cestou zpět. Lesy se stále zelenými stromy vydávaly příjemnou a osvěžující vůni. Tamní vzduch působil jako bylinný nápoj a my natahovali nohy a radostně kráčeli v řadě za sebou. Tu a tam se na břehu objevila mýtinka vysekaná za účelem svalování klád, a na takových místech se nám dostalo pohledu na řeku, která tu všude byla zvlněným kamenitým tokem. Neslyšeli jsme nic jiného než burácení peřejí, hlas hohola severního²¹ na řece, křik sojek a sýkor kolem nás a datla zlatého na mýtinách. Byl to panenský kraj. Jediné cesty, jež tu vedly, stvořila Příroda, a těch několik málo zdejších obydlí byly dřevorubecké sruby. Zde již tedy nelze z ničeho vinit společnost a instituce, ale je třeba se potýkat se skutečným zdrojem zla.²²

Kraj, do něhož jsme nyní vešli, často navštěvují nebo obývají tři druhy lidí: za prvé dřevorubci, kteří zde po část roku (v zimě a na jaře) zcela převažují, ale v létě – až na pár průzkumníků hledajících stromy k těžbě – oblast zcela opustí. Za druhé několik usedlíků, o nichž jsem se již zmínil. Jsou to jediní stálí obyvatelé, kteří žijí na okrajích tohoto území a dodávají zásoby dřevařům. Za třetí se jedná o lovce, většinou Indiány, kteří se tu pohybují během lovecké sezóny.

Po třech mílích jsme se dostali k říčce Mattaseunk a pile, u níž

se dokonce nacházela primitivní trať s dřevěnými kolejevedoucí dolů k Penobscotu – poslední „železnice“, kterou jsme spatřili. Po říčním břehu jsme přešli přes více než stoakrový úsek masivních stromů, které nedávno pokáceli a zapálili a z nichž se dosud kouřilo. Naše stezka vedla přímo prostředkem této paseky a byla téměř neznatelná. Stromy tam ležely v celé své délce, ve čtyři až pět stop hluboké vrstvě, popadané jeden přes druhý ve všech směrech, úplně černé jako dřevěné uhlí, ale uvnitř zcela zdravé a ještě použitelné jako topivo či řezivo. Brzy je čekalo rozřezání na kusy a další pálení. Povalovaly se tu tisíce krychlových sáhů dřeva – bohatě by stačilo na to, aby si jím bostonská nebo newyorská chudina celou zimu topila, ale tady jen překáždlo na zemi a bránilo osadníkům v cestě. Celý tento hustý a nekonečný les je odsouzen k tomu, aby jej takto postupně, jako hobliny, pohltil oheň, u něhož se nikdo neohřeje. U Crockerova srubu u ústí řeky Salmon, sedm mil od Mattawamkeag Pointu, začal jeden člen naší skupiny rozdávat dětem spousty laciných obrázkových knížek, aby se podle nich učily číst, a dospělým zase víceméně čerstvé noviny. Obyvatele tohoto zapadlého kraje nemůže nic potěšit více. Tiskoviny tvořily vskutku důležitou součást naší výbavy a občas byly jediným obživem. Jelikož voda v řece byla mělká, překročil jsem ji v botách, ale neobešlo se to bez zmáčených nohou. Po dalších několika mílích jsme došli k pozemku „Marm Howardové“ na konci rozsáhlé paseky, kde se našim zrakům naráz zjevily dva nebo tři sruby, z nichž jeden stál na protějším břehu, a pár hrobů – obehnaných dokonce dřevěným plůtkem –, ve kterých již prostí otcové této visky spí. Za tisíc let snad nějaký básník napíše na zdejším venkovském hřbitově svůj „Žalozpěv“. „Vesničtí Hampdenové“,²³ „němí, neznámí Miltonové“ a Cromwellové „bez krve své země na rukou“ se dosud nenarodili.

„Zde v kraji *divokém spočine* snad
srdce, v němž nebes žár rozezněl zvon,
ruka, jež zemi své mohla dát řád
a v lyže blažený probudit tón.“²⁴